

debatt@klassekampen.no
**KRONIKK
& DEBATT**

*Det viktigste ved
 enhver dag er at den
 aldri kommer igjen*

HAUK

DAGENS SUKK

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLØVÅS@GMAIL.COM

Dette kan bli distriktenes og forstedenes tiår.

Byluft gjør ufri

Chr. Anton Smedshaug

**KRON OG
 MYNT**

I **middelalderen** het det at «byluft gjør fri». Det å flytte eller rømme til byen var et symbol på å unnsnippe føydalismen som preget det europeiske kontinentet fram til slutten av 1700-tallet. Den franske revolusjon ble et vendepunkt i 1789. I Norden var den klareste forbedringen opphevingen av stavnsbåndet i Danmark i 1788.

Byene har gjennom århundrer vært preget av stor økonomisk dynamikk og mulighet for etablering av ny virksomhet, store markeder, mange møteplasser og rom for entreprenørskap. Livlige gatebilder der vanlige folk kan eie og drive virksomhet, og der det er mulig å etablere seg også for dem med normal inntekt, har vært både målsetting og situasjon.

Slik er det i stadig mindre grad i dag. Sykepleierindeksen viser at de med dette inntektsnivået bare kan kjøpe tre

prosent av leilighetene i Oslo. Ikke minst fordi de store pengene nå flyter inn i et boligmarked uten reguleringer, der alt skal løses med skatt. At store investorer kjøper leiligheter som investeringsobjekter, eller at leiligheter blir hotellrom gjennom Airbnb er tilsynelatende helt greit, bare eiendomsskatten øker.

Nå brukes pengene som kommer inn i storbyene i stadig mindre grad til forbedring av sosial infrastruktur som skoler, idrettsplasser, fritidsklubber, felles svømmehaller/utebad, teatre og konsertsaler. Tvert imot: Både lokale og nasjonale myndigheter bruker pengene på store prestisjeprosjekter, fra bybane og trikk i Bergen og Oslo til flytting av nasjonale institusjoner som Ullevål

«Våre storbyer preges av store penger, store prosjekter og store kjeder»

sykehus, Nasjonalmuseet og NRK. Oslo vest og Bærum vil på sin side hjemsesøkes av et gigantisk utbyggingsprosjekt til 40 milliarder rundt Fornebu de neste ti årene.

I Oslo er det særlig tydelig gjennom et bybilde i stor endring: parkeringsforbud i indre by, stengninger av veier og avkjøringer og fjerning av p-plasser, samt stadig nye bomavgifter. Dette

svekker handelsstanden i mange områder og bidrar til at mange føler seg mindre velkomne. Samtidig presser koronatiltakene frittstående butikk- og restauranteiere inn i konkurser. Det er visst lettere å finne kompensasjonsordninger for de store enn de små, slik aksjonen blant frittstående butikker på Grünerløkka nylig tydeliggjorde. Der hang de opp banner med «her kommer Starbucks» og så videre. Vi går mot en kjedeligere by.

Våre storbyer kjennetegnes av store penger, store prosjekter og store kjeder. Politisk farge betyr lite. Vanlige folks interesser virker uansett underordnet, noe som også forklarer hvorfor Bompengpartiet (FNB) gikk fram i Oslo øst.

Dette er jo en del av en større vestlig trend, der vanlige folks entreprenørskap blir vanskeligere og boligene dyrere. Koronatiltakene forsterker dette, og utflytting skjer nå i stor skala fra byer som New York, Los Angeles og London. Og prisene stiger i pendleravstand.

Livet utenfor byen framstår med større muligheter, særlig nå som byenes tjenesteproduksjon og kulturliv er i knestående. Når varer igjen framstår som mer framtidrettet enn tjenester, og vareproduksjonen i all hovedsak legges til småbyer og tettsteder der boligene er rimelige, friheten større og muligheten økende relativt sett, ligger det an til tyngdeforskyvning.

Mye tyder på dette tiåret kan bli distriktenes og forstedenes tiår, der netthandel erstatter pressede bybutikker, og rimeligere lokaler utenfor byene vinner. «Bygdelig gjør fri» kan bli dette tiårets slagord, og Oslo kan igjen skrumpe som byen gjorde på 1980-tallet. Men det forutsetter at bygdene ikke gjør byenes feil, det vil si satsing primært på fysisk framfor sosial infrastruktur og avvikling av reguleringer på eierskap til jord og skog, framfor reguleringer som muliggjør eier- og entreprenørskap for de mange. Samfunnsuksessen vil være reelt like muligheter i hele landet (særlig digitalt), velfungerende markeder og økt verdiskaping der vekst i produksjon av varer og tjenester i Fastlands-Norge vokser oss ut av oljeavhengigheten.

Det sitter ennå langt inne. Moderne historie har likevel vist oss at gjennom sosial markedsøkonomi kan vi bygge både velstand og frihet for alle. Men framgang for alle (også kapitalen) krever som alltid reguleringer, ikke minst av kapitalen, fordi god fordeling gir grunnlag for store inntekter.

Trenden taler for nok et skifte fra etterkrigstidens stabilitet, der byens økende innskrenking av personlig og økonomisk frihet og myndighetenes kontrolliver vil skape muligheter andre steder.

Koronakrisen vil bare forsterke de motsetningene mellom vanlige folk og styringseliten som finanskrisen skapte. Også denne gangen er det oftest urbane eliter som har de sikre

jobbene og får de store gevinstene – og elitene var uforberedte, som sist. Svaret kan bli å forlate dem, også fysisk.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse
 christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Maria Walberg, Rune Skarstein, Chr. Anton Smedshaug og Marie Sneve Martinussen skriver onsdager i Klassekampen.

PÅ TEPPE

Tydelig kommunikasjon

NRK skriver at Storbritannias statsminister Boris Johnson redegjør for nye restriksjoner «i en uttalelse fra Downing Street».

Buskingham parnass har ennå ikke uttalt seg.

Vokt de rike I

I Dagsavisen står det at «hovedoppgaven må være å hindre at arbeidsledigheten biter seg fast på et høyt nivå».

Det er akkurat det regjeringen gjør ved å kaste lavnivå arbeidsfolk under bussen.

Passer på minoritetene

Vokt de rike II

I en gladsak i Finansavisen står det at «rikinger kutter formuesskatten med millioner».

Også kalt statsansatte.

Potent start

«Jeg har ikke vært så stiv siden tidlig på nittitallet», ble det sagt i sesongstarten av NRKs «Mesternes mester».

Hold greispraten Deres for Dem selv.

Alle skal med

«Forskere har studert hvordan foreldrenes skilsmisse da de var barn påvirker deres humør», skriver VG på Facebook.

Humøret til forskere med skilte barnebrudforeldre høres ut som et snevert, men viktig forskningsområde.

Helgetid

Aftenposten skriver om politi-arbeid som skjedde «ved 14.30-tiden søndag formiddag». Fint av politiet å forholde seg til resten av landets døgnrytme.

Rundt middag

Droppe ut

Bergens Tidende skriver om en student som mislykkes, «men med musesteg tok han til slutt kvantesprang».

Fra sakte framgang til enda saktere, der altså

teppet@klassekampen.no